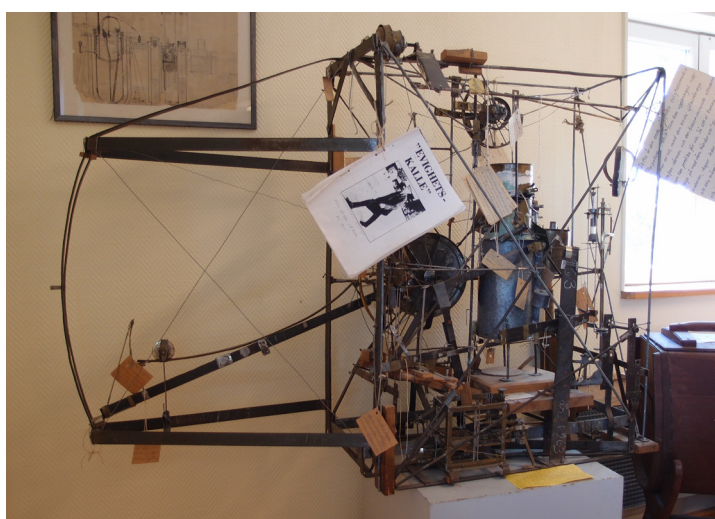

ANBLADET

Nr 120 ISSN 0280-0993 SEP 2018

Organ för
NORRTÄLJE SLÄKTFORSKARFÖRENING

Söderby-Karls hembygdsförening 100 år

Till denna anrika förening gick NSFF:s försommarträff i år. Läs mer om föreningens fina hembygdsgård Eriksskulle på sid. 6-7.

Dalmsar i Roslagen

Eva Landberg gästade NSFF och berättade om masar som etablerade sig som handelsmän i Roslagen.

Mer om detta på sid. 4.

Upplopp i Norrtälje

På sid. 8 kan du läsa om ett slagsmål som urartade till slagsmål mellan polis och allmänhet.

Anbladet utkommer med 3 nummer per år och utges av Norrtälje Släktforskarförening.

Tidningens adress: Box 280,
761 23 Norrtälje.

Hemsida: www.norrtelje-sff.se

Webmaster: Björn Bergström
webmaster@norrtelje-sff.se

Redaktör och ansvarig utgivare:
Urban Johansson

Tidningen ingår i NSFF:s medlemsavgift, f. n. 200 kr/år.

Bankgiro: 459-5724

Manus och idéer till artiklar kan insändas till tidningen under ovanstående adress. Artiklar och citat ur tidningen får användas efter angivande av källan.

Helårsprenumeration: 100 kr.

Enstaka exemplar av tidigare nummer kan köpas för 30 kr/st.

I NSFF:s styrelse ingår:

Ordf. Urban Johansson

Grovstavväg. 25, 761 93 Norrtälje
Tel: 070-692 48 36

Kassör Ann-Marie Alfredsson

Grovstavvägen 25, 761 93 Norrtälje
Tel: 070-279 51 30

Skr. Willy Menander

Asplundsv. 18, 760 10 Bergshamra
Tel: 0176-261 255

V. ordf. Bo Ragell

Sandgatan 19, 761 51 Norrtälje
Tel: 0730-894 498

Klubbmäst. Birgit Söderman

Malsta-Ekebyv. 82, 761 71 Norrtälje.
Tel: 0176-228 081

Ledamot Thomas Malmström

Rögårdsgatan 5, 761 30 Norrtälje
Tel: 0176-224 626

Den hetaste sommaren i mannaminne!

När dessa rader skrivs i början av augusti har Sverige genomlidit den hetaste och torraste sommaren på flera hundra år! Antalet skogsbränder har varit förödande med ekonomiska skador som räknas i hundratals miljoner. Att förneka att dessa extrema väderförhållanden inte skulle ha något att göra med en tilltagande miljöförstöring känns för mig ohållbart. Alla nationer behöver nu ta krafttag om jorden skall kunna räddas.

Trots detta måste livet gå vidare och som redaktör för Anbladet har jag att bekymra mig om kommande nummer. Kära läsare - skicka in artiklar och artikelförslag till redaktionen. Nu är det total torka i manuskriptbunten! Nästa nummer skall ut i november-december, så ni har litet tid på er att gå igenom era datorminnen och högar med utskrifter. Det känns litet panikartat att vara helt utan artiklar till Julnumret.

Styrelsen har beslutat att föra över NSFF:s forskarregister på den egna hemsidan till ArkivDigital. Det gäller i första hand de fina register som Calle Berg och Lars Törneskog utarbetat. ArkivDigital kommer att förse varje post med en länk till aktuell födelse- och dödbok etc. varifrån posten är hämtad.

Registren kommer därmed att få en mycket större spridning bland landets släktforskare och det är ju det som är meningen med register av detta slag. Både Calle Berg och Lars Törneskog tycker att detta förslag är positivt. Utan deras samtycke hade styrelsen aldrig övervägt detta förslag.

Till sist vill jag önska en god och mycket svalare fortsättning på hösten till alla läsare.

Urban Johansson

Bra sagt!

Hur mycket oftare blir man inte stucken av en ros än bränd av en nässla!
Selma Lagerlöf

Varje man är herre i sitt hus - tills gästerna har gått.
Belgiskt ordspråk

Det är bättre att prisas av några få kloka än att hånas av många dumma.
Cervantes

Nitet att syssla med nästans skavanker kommer mestadels av olusten att syssla med de egna.
Ola Hansson

Vad hade faddrarna för uppgift?

Alla som släktforskar har ju stött på faddrar i dopböckerna. Dessa var vittnen vid dopet, vilket också visas av att prästen ibland i dopboken skrivit det latinska namnet *testes* i stället för faddrar. Men alla släktforskare är inte medvetna om den stora nytta man kan ha av att alltid notera faddrarnas namn i sin forskning. Jag känner många släktforskare som konsekvent hoppat över dokumentation av faddrar i sin forskning.

I nr 8/2018 av *Släkthistoria* har *Ulf Berggren* skrivit in entressant artikel om vilken nytta man kan ha av att undersöka faddrarna litet noggrannare. Då artikeln har ett mycket stort allmänintresse, skall jag sammanfatta det huvudsakliga innehållet nedan.

Vanligast är att det var fyra faddrar närvarande vid dopet, två män och två kvinnor varav två av vardera könet skulle vara ogifta.

Släktskap

En stor fördel med att studera fadderrelationer är att man då ofta finner släktskap, som kan leda vidare om man t. ex. inte känner till varifrån föräldrarna kommer. Ofta var det syskon till någon av föräldrarna. I detta fall kan ju patronymikon peka i denna riktning, även om man som Ulf säger, får vara försiktig med de vanliga patronymikonerna såsom Andersson.

Om ett sådant vittne återkommer flera gånger som dopvittne i familjen eller någon av föräldrarna själva är fadder till dopvittnets barn, då har man genast mycket starkare indicier om släktskap. Även faddrar med avvikande patronymikon kan vara värda att kontrollera, speciellt om de kommer från en annan församling. Då kan det vara fråga om mer avlägsna släktingar. Ulf menar att det skulle mycket till för att anlita ett dopvittne från en annan församling om de inte var släkt på något sätt.

Ikke-släktskap

De icke-släktingar man oftast anlidade som faddrar var vanligen grannar, yrkeskamrater och liknande. På landsbygden var det inte ovanligt att högreståndspersoner ställde upp som faddrar, inte minst prästen. I sådana fall finns ingen anledning att misstänka någon släkterelation. Prästen och hans fru, liksom godsägare och brukspatroner ställde gärna upp som

faddrar och som tack fick de ofta barnet uppkallat efter sig.

Det förekommer också att faddrar inte själva var närvarande vid dopet, oftast ifall de bodde litet längre bort. De var då säkert vidtalade i förväg, men kanske av olika anledningar inte hann komma till själva dopet.

Faddrarnas uppgift

Jag och säkert många med mig har trott att faddrarna skulle ansvara för barnets försörjning om det hände föräldrarna något. Så är inte alls fallet, enligt Ulf. Faddrarna skulle endast ansvara för barnens religiösa uppfostran och hade inget alls att göra med deras försörjning.

U.J.

Öar i Roslagen och deras namn

Vi fortsätter här med tredje delen av Roland Palmquists sammanställning över öar i Roslagen med förklaringar av deras namns betydelse.

Lidö tillhör Vätö socken och är en ö med en historia som har medeltida anor. Resare-Bengt Oxenstierna övertog ön år 1630. Vid slutet av 1600-talet fanns ett stort skärgårdsjordbruk på ön. Namnet skrevs Lijdön år 1716. Ryssarna härjade på ön 1719, bebyggelsen brändes och ett stenhus raserades. Mellan åren 1920 och 1945 fanns på Lidö Sveriges största minkfarm. Namnet bör komma av *lid* – samma ord som fsv. *lidh*, ”sida”, med betydelsen backe, sluttning.

Långgarn nära Norrtälje ligger numera på fasta land men var tidigare en holme. Området inkorporerades med Norrtälje stad redan 1622, samma år som gevärsfaktoriet grundades. Namnet skrevs Långgarns Engen 1687. Namnet har betydelsen uppgrundad holme och i det här fallet ”lång holme”. Efterleden ”*garn*” betyder ”långst smalt vattendrag”.

Löparö, Länna socken, är en ö utan fastlandsförbindelse med vacker natur. Namnet skrevs Löparne 1636. Ön är belägen strax öster om Vetershaga vid mynningen till Bergshamraviken. Ordet ”*löpa*” kan vara benämning som har med färgning av garn att göra. Första ledet är troligen den stam ”*lö*” som åsyftar att ”barken skalas

av från träden (t. ex. för boskapsfoder). I Upplandslagens byabalk talas om att löpa näver och löpa ek.

Mulön, Länna socken är en ö vid Mörtsunda i Österviken. På 1600-talets och 1700-talets kartor kan man ofta se termen mulbete om sådan mark som användes för att ha betande boskap på.

Normansö, ö i Länna skärgård belägen söder om Spillersboda mellan Oxholmen och Äspholmen. Ön kan enligt uppgift tillhöra Penningby. Namnet skrevs Narmansöya 1561 Normansöhn i slutet av 1600-talet och Normansön i slutet av 1700-talet. Rickard Norman skrev i Ortnamnsregistret 1932 att namnet skulle kunna ha att göra med en tidig invånare av norsk härkomst.

Norrholmarna, Vaddö socken är numera en halvö på Lingslätö söder om Gamla Grisslehamn på Vaddö. Tidigare benämndes den Ytterholmen, Stoerladholmen (år 1713). Trolegen har namnet bildats efter läget i förhållande till en annan plats – men vilken?

Norröra, ö i Blidö socken, som under 1300-talet tillsammans med flera andra av Roslagens öar tillhörde godset Penningby. De första innevånarna kom troligen från Baltikum. Den gamla byn brändes ner av ryssarna. Den nya byggdes upp längre söderut där det också gick att få en skyddad hamn mellan Söderöra och Norröra.

På 1960-talet blev ön rikskänd genom Astrid Lindgrens många filmer om Saltkråkan. Öns namn kommer av att ”*ör*” helt enkelt betyder ”grovet grus, grusbänk, revel”. Över öarna löper nämligen ett stort klapperstenfält som ovanför Söderöra by går i dagen över ett stort område och där ingen växtlighet får fäste.

Prisad NSFF-are

NSFF-medlemmen Ann-Marie Alfredsson har tilldelats 2018 års Lännastipendium, som delas ut av Stiftelsen Roslags-Länna kulturstipendiefond. Hon fick priset, som är på 5000 kr för sin forskning om Grovsta by i Länna socken. Hela motiveringen lyder: *för sin forskning om Grovsta bys historia och dokumentation av byns gårdar och innebyggare samt för att hon medverkat till att sprida kunskap om Lännabygden vid offentliga möten i olika sammanhang.* Anbladet gratulerar till utmärkelsen!

Handelsmän i Roslagen med ursprung i Dalarna

Den 11 april berättade Eva Landberg ur sin egen forskning om ett antal dalmasar, som etablerat sig i Roslagen med handelsrörelser av olika slag. 25 personer hade samlats på stadsarkivet för att lyssna på detta intressanta ämne. Att Eva fastnat för uppgiften att kartlägga dessa personers levnadsöden berodde på att hon i Torsten Nordströms museum hade hittat en uppgift av tapetserare Joel Hansson om tre handelsmän från Dalarna, som etablerat sig i Norrtälje som handlare.

Eftersom Eva själv är från Dalarna, tyckte hon att detta lät spännande att fördjupa sig i dessa personers verksamhet i Roslagen.

Evas föredrag byggde på gedigen arkivforskning i kyrkböcker, rådhusrättens och magistratens i Norrtälje arkiv med domböcker, småprotokoll och bouppteckningar.

Vidare fabriksberättelser via SVAR med årsberättelser för handlande och hantverkare, dagspress från

Kungliga biblioteket samt hembygdsböcker.

Föredraget beledsagades av ett mycket intressant bildmaterial via en Powerpoint presentation. Nedan följer endast några brottstycken ur hennes innehållsrika föredrag. Den som vill veta mer om de personer, som förekommer i referatet kan kontakta Eva för ytterligare information.

Olof Roth (1828-1908) flyttade ner från Dala-Järna till Norrtälje 1872, där han till en början hyrde in sig hos blockmakare Pettersson senior. Han etablerade sig som lärftkramhandlare och köpte också en del i en fastighet vid Stora torget. Hans bror **Anders** (1835-1905) anlände till Norrtälje 1866 som handelsbiträde. Han arbetade några år hos klädeshandlaren Westling innan han öppnade en egen skeppshandel i Gräddö. Efter några år flyttade han tillbaka till Dalarna.

Carl Westling (1829-1900) drev sin affär i Norrtälje i 20 år innan han 1892 drog sig tillbaka och överlät rörelsen till sonen **Johan**. Carls bror **Eriks** (1835-1863) affärsbana är mer osäker. I ansökan till Rådhusrätten om att få driva affärsrörelse i staden så sägs bara att han önskar "idka handel".

Johans tid som affärsidkare blev inte så lång. 1913 gick han i konkurs och han förlorade då både hus och rörelse. Därefter försörjde han sig som kontorsskrivare.

Olof Jernström, som tagit nam-

net efter födelseorten Dala-Järna bedrev lärftkramhandel i Norrtälje. 1895 flyttade han upp i en lägenhet i rådhuset där han också hade en affärslokal. 1908 flyttade han över till Piras gård på andra sidan torget. Olof avled 1920.

Slutligen skall nämnas **Anders Bäckström**, som 1890 köpte Anders Roths skeppshandel i Gräddö. Han köpte även en tomt i Gräddö, där han tänkte bygga upp ett nytt affärshus. Dessa planer gick om intet då han 1901 dränkte sig av okänd orsak.

Då tog sonen **Nils** över rörelsen och drev den till 1949 då hans son **Erik** tog över och drev den till 1963.

Det var således en samling mycket driftiga dalmasar som åhörarna fick stifta bekantskap med.
U.J.

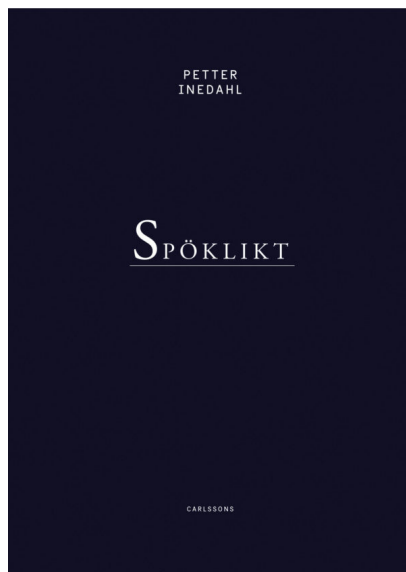
Flickan på bilden är Anna Maria kallad Majken f. 1894. Hon var dotter till Anders Bäckströms äldsta barn Anna Katarina f. 1869. Pojken heter Elof och är bror till Anna Katarina.

LÄSVÄRT i höst

Inedahl, Petter: Spöklikt, Carlsons bokförlag, 2018.

Den för NSFF:s medlemmar välbekante Petter Inedahl har nu utkommit med en ny bok om hemsökta platser och ruggiga händelser i gränslandet mellan saga och verklighet.

Boken innehåller 107 korta kapitel, varav 18 berör Norrtälje och många andra Uppland i övrigt. Här kan nämnas Lohärads kyrka, Blidösundsgården, Häverö kyrka, Rö station, Häverödalen, Vargsättra, Älggretten, Granö, Mellinge och Furusund.

Wahlström, T och Imselius, T: **Tolka rätt! Handledning i tolkning av gamla handskrifter.**

Författarna kommer nu med en uppdaterad utgåva, som också innehåller källreferenser till SVAR.

Beställes genom Fontänens webbutik:
<http://www.fontanen.se/butik>.

Den som köpt en tidigare version av boken kan beställa komplettering med källreferenser till SVAR. Kontakta då Torbjörn Wahlström, macenter@telia.com.

Släkthistoriskt Forum nr 3-2018

Temanummer om svensk fattigvård under 500 år. Intressanta artiklar om hur man hittar sina utfattiga anor i arkiven.

Nyttig genomgång av svensk fattigvård från tiggarpass till socialvård med årtal för olika lagar som reglerade livet för dessa egendomslösa.

Släktforskarnas Årsbok 2018, *Sveriges släktforskarförbund,* *355 sid.*

Som vanligt en mycket fullmatad publikation med artiklar i en mängd ämnen av olika författare.

Flera artiklar ger uppslag till egen forskning på grund av sitt intressanta innehåll.

Ett lästips till, som jag tror att många missar,

är de många intressanta artiklar som finns i de föreningstidskrifter, som NSFF får från andra släktforskarföreningar.

Förutom de rent personhistoriska artiklarna finns massor av allmänskulturella artiklar från olika delar av vårt land. I Västerås släktforskarklubbs tidskrift AROSIANA nr 2/2018 finns exempelvis en välskriven artikel om lösdriveri och den tid då Västerås slott var länshäkte. Dessa artiklar har ett stort allmänintresse. Tidningarna finns att tillgå på Norrtälje stadsarkiv.

Hit kan föras Jerker Thorells artikel om barnadödligheten i Rasbo 1860-1900. Han går igenom antal döda barn per tioårsperiod fördelat på dödsorsaker samt förklarar vad de olika diagnoserna egentligen betyder.

I boken beskrivs också en mängd olika intressanta livsöden, som kan ge läsarna inspiration till att själv skriva ned en berättelse om vad man funnit om olika anor i sin egen släktforskning. Kanske det kan bli en artikel till nästa nummer av årsboken.

Som årsboksredaktören Ted Rosvall uttrycker det: *Vill du dela med dig av dina kunskaper och erfarenheter för både nutid och framtid - skriv då för Släktforskarnas Årsbok.*

Att skriva på nätet är som att peta i molnet, inte särskilt beständigt alltså!

Hjälp mig!

Ester Edenius i Skebo bruk

Jag söker uppgifter om min mormor Ester Edenius född Ekman i Skebo bruk, som dog 1981. Hon var mycket stolt över sina förfäder, som skulle vara av slakten Pira i Belgien. Kan någon hjälpa mig med fler uppgifter om henne vore jag glad.

Åsa Myrsten
Plantagevej 81
3460 Birkerød
Danmark

En efterlysning från Uruguay

Diego A. Hernández från Uruguay besökte i maj Norrtälje i några dagar för att få vandra på samma gator som hans förfäder.

Han söker i första hand någon person som känner till hans farfars farfar men helst någon som är besläktad med honom och hans förfäder. Nedan följer de uppgifter Hernández har om honom. Diego kan inte tala svenska, men kan få hjälp med översättning om han får något svar. Han har bara lämnat sin e-postadress.

Den eftersökte personen är *Otto Werner Wildner* född 19 oktober 1820 i Norrtälje. Han emigrerade till Uruguay dit han ankom 14 januari 1842. Möjligen ingick han i besättningen på det fartyg, som han ankom med. Resan skulle ha tagit 8 månader. Han gifte sig i Uruguay med *Telésfora Taborda* och de fick 14 barn. Om möjligt skulle jag vilja ha utdrag ur födelseboken för Otto.

Ottos far var *Karl Kristian Wildner* (1774-1844). Han ändrade sitt namn från Engeström till Wildner, sannolikt för att han var skådespelare.

Han gifte sig med *Deborah Aurora de Broen*, dotter till en välkänd skådespelare.

Tacksam för alla svar!

Diego A. Hernández
e-post: dhernandez2@gmail.com

5000 kronor fick NSFF i verksamhetsbidrag av kommunen för 2018. Vi tackar och bockar för detta välkomna bidrag till vår verksamhet!

Söderby-Karls hembygdsförening firar 100-årsjubileum

Söndagen den 3 juni i tryckande värme mötte ett fyrtiotal medlemmar upp på försommarträffen vid Eriksskulle. Söderby-Karls hembygdsförening som i år fyller 100 år stod som värdar med ett fullmatat program. Tre duktiga guider visade oss runt i de olika byggnaderna och berättade om husens historia, Sanna Andersson Härdfeldt, Marie-Louise Pettersson och Birgit Söderman.

Söderby-Karls hembygdsförening bildades således 1918, men redan på 1870-talet hade bonden Erik Ersson i Viks by börjat samla fornsaker till ett eget museum för trakten. På 1890-talet försökte han tillsammans med Wilhelm Schürer von Waldheim i Mellinge-holm att bilda en hembygdsförening, men fick då inget gehör.

Två år efter Eriks död, kom dock föreningen att bildas nu med Eriks son Erik Eriksson som en av stiftarna. Faderns samlingar blev nu en grundplåt till föreningens samling som idag uppgår till ca 4000 föremål. Ett tjugotal byggnader finns idag på hembygdsgården som är ett litet Skansen i miniatyr.

Sockenmagasinet

Den första byggnaden som flyttades till Eriksskulle var sockenmagasinet och den kom redan 1919. Den spannmål som förvarades där utlånades eller återlämnades till bönderna vid behov. Under 1800-talet kom sockenmagasinens fonder också att användas för andra ändamål t. ex. fatiggvårdsutgifter. 1817 fick sockenstämman kontrollen över magasinet och fr. o. m. 1863 fick spannmålsfonderna

omvandlas till penningfonder och de kom därmed att fungera som socknens bankinrättning där fatigare bönder kunde låna för att klara av sina kreditbehov.

Ränorna på magasinens penninginnehav kom nu också ofta att användas till kommunens fattigvård och skolväsen.

Eriksskulles sockenmagasin byggdes 1804 och togs ur bruk 1876. I Sverige fanns dock så sent som 1905, 198 sockenmagasin i bruk.

Magasinet på Eriksskulle har plats för 20 ton spannmål, det är timrat i två våningar och rödfärgat.

Idag är Georg Törnqvists lanthandel inrymt i bottenvåningen. Denna lanthandel kommer från Norråda i Söderby-Karls socken och var i bruk ända till 1975. Tilläggas kan att arkivet efter denna lanthandel med kapitalböcker, bodkladdar och kassaböcker m.m. finns på Norrtälje stadsarkiv.

Viksbåten

1937 stod den nya museibyggnaden färdig och 1996 fick denna en tillbyggnad som nu inrymmer den kända Viksbåten från 1050-talet. Båten påträffades 1898 vid utdikning av ängsmarkerna på Söderängen vid Vik.

Året efter grävde den ovan nämnde Erik Ersson upp båten och lade delarna till sin stora samling av allmogeföremål. I samband med katalogisering av hembygdsföreningens samlingar 1985 lät arkeologen Gunilla Larsson datera båten och ett omfattande arbete

med uppmätning av denna påbörjades. Allt bevarat trä i båten är från 1000-talet liksom båtens drev av spunnet och tvinnat nöthår.

Evighetsmaskinen

Ytterligare en bemärkt person i föreningens historia har namnet Eriksson. Detta är Karl Eriksson, som under hela sitt liv arbetade med olika versioner av en perpetuum mobile. 1909 skickade han in sin första patentansökan till Olof Dahls patentbyrå i Stockholm.

Han gav aldrig upp sin strävan att hitta en lösning på en maskin som av egen kraft kan tuffa på i evighet. 1966 ansökte han för sista gången om patent på en ny version. Av förklarliga skäl gick det naturligtvis inte denna gång heller. Sitt stora tekniska intresse behöll han dock livet ut och han avled slutligen 1978 vid 93 års ålder. Om denne man hade fått studera så hade säkert hans tekniska kunskande kunnat vändas mot mera produktiva idéer.

Efter visning av hus och museum bjöd hembygdsföreningen på kaffe med hembakat bröd, vilket smakade bra efter rundvandringen. I bakning och servering medverkade också Inger Wiklund tillsammans med de övriga damerna.

Ett varmt tack till Söderby-Karls hembygdsförening för stor gästfrihet och fina arrangemang. Vi hoppas också att föreningen får många besökare under sommaren! Det innehållsrika programmet borgar säkert för det.

U.J.

Rolf och Birgitta Fransson med guiderna Birgit Söderman och Marie-louise Pettersson framför rustkammaren från Ekeby, Söderby-Karl. Denna skänktes och flyttades till Eriksskulle på 1920-talet.

Sanna Anderson Härdfeldt inne i muséet framför Viksbåten. Vid restaureringen blötlades båtdelarna för att återfå sin ursprungliga form inför monteringen.

Birgit, Marie-Louise och Sanna på tunet framför muséet. Sanna berättar i den gassande solen om hur hembygdsföreningen och hembygdsgården bildades den 1 februari 1918.

Gatuoroligheter i Norrtälje

Då AB Pythagoras vintern 1899 köpte upp och införlivade AB Svenska Låsfabriken blev företaget en av Norrtäljes största arbetsgivare. Ett 80-tal man arbetade vid anläggningen och i en liten stad som Norrtälje kom Pythagoras arbetare att utgöra ett synligt inslag i gatubilden. Man kan också konstatera att inget är nytt under solen – även i vår tid händer det att polis och allmänhet intar olika ståndpunkter och drabbar samman.

Fylleri och slagsmål

En vinterlördag år 1900 har några ungdomar i 20-årsåldern, *sjömannen Verner Andersson* tillsammans med sin *äldre bror, låssmeden Carl Andersson* och tre andra låssmeder – Sven Arvid Engelbrecht Pettersson, Axel Wilhelm Pettersson och Otto Hjalmar Forsén – besökt ett antal utskänkningsställen i Norrtälje och Verner har hunnit bli rejält beskänkt.

På en av stadens gator får han så syn på en lantbo, som han inte hyste särskilt varma känslor för, och därför beslutar sig för att klå upp. Blodvite uppstår och lantbon försöker undkomma men Verner följer efter och fortsätter misshandeln.

Verners bror Carl, som är godtemplare och därför hållit sig nykter, har också löpt efter och lyckas nu få stopp på Verners misshandel.

Emellertid dyker en poliskonstapel upp och har för avsikt att anhålla Verner för våldet och fylleriet, men slås av tanken att busens kamrater säkerligen skulle ta hans parti. Konstapeln känner att det nog vore klokast med lite förstärkning från polisvaktkontoret, och stegar i väg dit.

Under tiden hinner sällskapet styrka sig med ytterligare öl, utom Carl som håller sig till sockerdrickan. Verner passar nu på att mucka gräl med en slaktare men Carl går medlande emellan.

Polisförstärkning

När konstapeln återvänder med en mans förstärkning möter de slaktaren, som berättar om intermezzot, och nu anhålls Verner när han kommer ut från lokalen. Poliserna får förstärkning av en förbipasserande civilklädd polis, som var tjänstefri. Anhållan resulterar i ett våldsamt motstånd från Verners sida, som kastar sig på marken och sparkar och slår omkring sig.

Inte överraskande har händelsen hunnit dra till sig allmänhetens uppmärksamhet, och ett hundratal människor har samlat sig. Verner uppmanar dem att frita honom och det görs en del försök. Särskilt manar han sin bror och ytterligare en av låssmederna att hjälpa honom.

Tumult uppstår när ett trettiotal av åskådarna handgripligen tar den anhållnes parti och river och sliter i konstaplarna. ”Det hela hade karaktär av fullkomligt upplopp”, som det står i tidningsartikeln. En av poliserna tar fram batongen för att freda sig och kollegorna, men Verner får fatt i den och släpper den inte förrän en av poliserna sparkar honom på händerna. Trots det lyckas de inte hålla fast Verner. ”Under mängdens jubel” rymmer han fältet och gömmer sig, medan poliserna överöses med glåpord och tillmälen.

Verner anhålls

Nu underrättas stadsfiskalen om uppträdet och ingriper ”med vanlig raskhet”. Verners kamrater anhålls och senare påträffades även Verner själv och kunde anhållas. Vid rättegången vittnade en ingenjör om Verners våldsamhet och att de övriga häktade hörde till de värsta bråkmakarna.

Försvarsadvokaten å sin sida hävdade att de häktades beteende varit av ganska oskyldig art och anklagade stadsfiskalen för att ha ”sammankopplat de snälla gossarna och som en oxdrift fört dem genom gatorna till häktet”. Till dels kunde det kanske ursäktas av att såväl stadsfiskalen som konstaplarna var nykomna.

Förövarna döms

Målet sköts upp och ett nytt biträde till de häktade hade bekostats av några kamrater. Svarandens vittnen gjorde ”ett synnerligen ledsamt intryck” genom att förtiga omständigheter som de uppgett i polisförhör, men nu inte erinrade sig för rån åklagaren påminde dem.

Efter en längre överläggning föll domen och Verner dömdes för fylleri, misshandel, våld mot polis och våldsamt motstånd vid offentlig förrättning till fängelse i två månader och nitton dagar. Låssmederna Carl Andersson, Sven Arvid Engelbrecht Pettersson och Axel Wilhelm Pettersson dömdes för våldsamt motstånd vid offentlig förrättning till en månads fängelse vardera.

Sven Arvid Engelbrecht Pettersson fick dessutom fyra dygns fängelse för fylleri. Forsén frikändes helt från ansvar. Slaktaren dömdes för förargelseväckande beteende och fick böta 50 kronor.

Det gick tyvärr inte så väl för bröderna Andersson i fortsättningen heller. Carl, godtemplaren, var sjöman innan han blev låsarbetare, och uppenbarligen byter han tillbaka till sjömansyrket, kanske direkt efter fängelsetiden. Han dör genom drunkning vid 25 års ålder då hans fartyg förliser i juni 1902 utanför Port St Johns, Sydafrika.

För bråkmakaren Verner slutar färden i februari 1905 på Nelson hospital på Nya Zeeland där han dör av lungshot, 23 år gammal.

Eva Landberg

Artiklen tidigare publicerad i Pythagoras-Nytt dec. 2013.

Källor: Mikrofilmade årgångar av Norrtälje Tidning i Norrtälje stadsarkiv och digitaliserade kyrkoarkiv

Brita Jansdotter i Marum

Från Annelie Rogmalm, Loftavägen 9, 142 35 Skogås har Anbladet fått följande efterlysning.

Jag undrar om ni skulle kunna hjälpa mig genom Anbladet. Det är en rolig tidning att läsa, med alla historier från förr. Vi trodde att vår släkt endast varit bosatt i Norrbotten, men det stämde inte.

Min anfader är född i **Marum 18310808** och hette **Erik Persson**. Då han var oäkta son hittar jag inte så mycket. Jag vet att hans mamma hette **Brita Jansdotter f. 18080831** och gifte sig med en **Per Nordlund**.

Erik fick därför flera bonussyskon. Hans mamma dog 1847 i barnsäng.

Erik bytte namn till **Sjöberg** och flyttade till Töre där han blev sjökapt. Jag har kunnat hitta att han fraktade gods till Lybeck och längre söderut. Därför skulle jag vilja veta mer om Britas släkt, som jag tror var båtsmän. All information är av största värde. Svar till rogis67@live.se